

Utdrag ur:

Översikten av nationerna

En analys och kommentar av 1 Mos 10

Tore Jungerstam, 2021

Det här utdraget omfattar endast Jafets ättlingar. Hela arbetet där jag analyserar Noas söners släktavla i sin helhet hittas på www.urhistorien.com eller som [direktlänk här](#). Där hittas också den litteratur jag hänvisar till i fotnoterna.

Innehåll

2.1 Överskrift och Jafets ättlingar. 1 Mos 10:1–5	2
2.1.1 Allmän översikt	2
2.1.2 Översättning av hela avsnittet med Jafets söner.....	2
2.1.3 Överskrift och inledning.....	3
2.1.4 Jafets söner: Gomer, Magog, Madai, Javan, Tubal, Meshech, Tiras	4
2.1.5 Gomers söner: Ashkenaz, Rifat, Togarma	7
2.1.6 Javans söner: Elisha, Tarshish, kittéerna, dodanéerna	9
2.1.7 Kolofonen.....	12
2.1.8 Avslutande kommentar över Jafets ättlingar	13

2.1 Överskrift och Jafets ättlingar. 1 Mos 10:1–5

I det här kapitlet fokuserar jag på Jafet. Jag inleder med att ge en allmän översikt av vad som presenteras som Jafets ättlingar. Därefter presenterar jag min översättning av helheten varefter jag behandlar texten uppdelat i korta avsnitt i kapitlen 2.1.3–2.1.7. Sist ger jag mina avslutande kommentarer i kapitel 2.1.8.

2.1.1 Allmän översikt

I det här kapitlet presenterar jag Jafets 14 ättlingar. I generation ett presenteras sju söner. Av dessa sju är det endast två söner som presenteras med ytterligare ättlingar: tre söner för Gomer och fyra för Javan. Detta innebär således att såväl sju barn som sju ”barnbarn” presenteras. Att talet sju förekommer är knappast en slump. Den slutsatsen gör jag på basis av hur medvetet författaren verkar använda ordfrekvens i urhistorien.¹ Vad gäller Javans söner är åtminstone de två sistnämnda folk och inte individer.

Att författaren väljer att börja med Jafet kan förklaras av att de släktled som inte leder till den utvalda linjen presenteras först. Samma princip följs i samband med att Kains ättlingar föregår Shets, Ismaels ättlingar föregår Isaks och Esaus ättlingar föregår Jakobs.² Detta kan förklara varför han inte börjar med Shem. Varför författaren inleder just med Jafet och inte med Cham kan förklaras av att Jafet var den äldste, vilket framkommer senare. Det kan även motiveras utgående från geografin. Jafets ättlingar bosatte sig främst i områdena långt norrut från Israel, i huvudsak i anslutning till medelhavet. Det är även Jafets ättlingar Israel senare har minst kontakt med.³

2.1.2 Översättning av hela avsnittet med Jafets söner

וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת בְּנֵי נֹחַ שֵׁם הָם וַיִּפֹּת
וַיִּוָּלְדוּ לָהֶם בְּנִים אַחֵר הַמִּבּוּל:

בְּנֵי יֶפֶת גֹּמֶר וּמָגוּג וּמְדֵי וַיִּוֹן וְתֻבַּל וּמְלִשָׁךְ וְתִירָס:
וּבְנֵי גֹמֶר אֲשֶׁכַּנַּז וְרִיפַת וְתִגְרָמָה:

וּבְנֵי יָוָן אֵלִישָׁה וְתַרְשִׁישׁ פְּתִים וְדִדָּנִים:
מֵאֵלֶּה נִפְרְדוּ אֵינִי הַגּוֹיִם בְּאַרְצֹתָם אִישׁ לְלִשְׁנוֹ לְמִשְׁפָּחָתָם בְּגוֹיֵיהֶם:

*Och detta är den fortsatta historien om sönerna till Noach: Shem, Cham och Jafet
Och föddes åt dem söner efter floden*

*Söner till Jafet: Gomer och Magog och Madai och Javan och Tubal och Meshech och Tiras
Och söner till Gomer: Ashkenaz och Rifat och Togarma
Och söner till Javan: Elisha och Tarshish, kittéerna och dodanéerna*

*Från dessa har utbretts kustregionernas folk i sina områden. Var och en enligt sitt språk,
enligt sina familjer, bland sina folk*

¹ Se min analys av ordfrekvens i mina tidigare arbeten gällande urhistorien. T.ex. i Jungerstam 2018, 97–99. Se även Jungerstam 2013; 2016; 2017.

² Kains ättlingar föregår Shets ättlingar: 1 Mos 4:17–22; 5:1–32. Ismaels ättlingar föregår Isaks ättlingar: 1 Mos 25:23–18; 1 Mos 25:19 ff. Ättlingarna till Abrahams söner med Ketura föregår Isaks ättlingar: 1 Mos 25:1–4; 1 Mos 25:19 ff. Esaus ättlingar föregår Jakobs ättlingar: 1 Mos 36:1–43; 1 Mos 37 ff.

³ Sarna 1989, 69; Cassuto 1992, 190; Wenham 1987, 214, 242–243; McKeown 2008, 67; Boice 2008, 402; Laato 2017, 186.

2.1.3 Överskrift och inledning

וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת בְּנֵי נֹחַ שֵׁם הָם וְיָפֶת
וְיֶזְרָח וְלָהֶם בָּנִים אַחֵר הַמְּבֹרָח:

*Och detta är den fortsatta historien om sönerna till Noach: Shem, Cham och Jafet
Och föddes åt dem söner efter floden*

Toledotformeln, som inleder varje större enhet i urhistorien, ska förstås som en överskrift. Wenham noterar att detta är den enda toledotformel som presenterar flera söners ättlingar. I alla andra fall är det endast en persons toledot, till exempel Noachs toledot.⁴

Till skillnad från tidigare toledoter finns det heller ingen introduktion direkt efter toledotformeln. Jag betraktar det som följer efter toledotformeln i översikten av nationerna som en inledning.⁵

En annan sak som skiljer den här toledotformeln från de tidigare är att det finns ett sammanlänkande γ , *we*, inledningsvis.⁶ Det kan tolkas som att Noachs söners toledot är en direkt fortsättning av Noachs toledot. Dessa två toledoter hör således mycket nära ihop.⁷

Cassuto ser det som viktigt att toledoterna slutar med något positivt och han ser ett problem i att den föregående toledoten, Noachs toledot, slutar med Noachs död. Cassuto anför även andra skäl varför han anser att man bör betrakta Noachs och hans söners toledot som en helhet. Jag håller med om att Noachs söners toledot är nära sammankopplad med Noachs toledot. Men som mina analyser tydliggör utgör såväl Noachs toledot som Noachs söners toledot entydigt egna helheter.⁸

Att Noachs söners toledot är nära anknuten till Noachs toledot kommer också fram genom den korta inledningen: Och föddes åt dem söner *efter floden*. Sarna noterar att uttrycket ”efter floden” används i mesopotamiska texter för att ange historisk tid.⁹

Tidigare har författaren sammanlänkat de olika toledoterna genom att använda samma ord eller tema i introduktionen som förekommit i slutet av den tidigare toledoten.¹⁰ Så gör han även nu i inledningen. Den sista enheten i Noachs toledot berättar om hur Noachs tre söner betar sig i samband med att Noach är berusad.¹¹ Det sista som rapporteras är Noachs död. Noachs söners toledot inleds just med att nämna Noach samt hans tre söner vid namn. Här är således ännu ett exempel på *concatenatio*, alltså sammanlänkning. Müller anges som den som

⁴ Wenham 1987, 216. Med toledoter avser jag den uppdelning av urhistorien och hela Första Mosebok i enheter med hjälp av toledotformeln som vad gäller urhistorien används i 1 Mos 2:4; 5:1; 6:9; 10:1; 11:10 och 11:27. Se min analys av hur alla toledotformler används i Jungerstam 2015, 8–13. Man behöver notera att den första toledoten är himmelens och jordens toledot och den andra tolkar jag som människans toledot. Se min motivering i Jungerstam 2017, 15–17. Det är i vilket fall korrekt att flera enskilda personers namn inte nämns i någon annan toledot-formel.

⁵ I mina tidigare arbeten kallar jag det avsnitt som följer toledotformeln och saknar berättarformen imperfekt konsekutiv för introduktion. Om berättarformen används vill jag därför inte kalla använda begreppet introduktion utan använder istället *inledning*. Det finns en introduktion i: 1 Mos 1:1–2; 1 Mos 2:4–6; 1 Mos 5:1–2; 1 Mos 6:9.

⁶ Betydelsen av γ , *we*, är i vanliga fall ”och”, men det kan även översättas som t.ex. ”men” beroende på sammanhanget.

⁷ Cassuto 1992, 188.

⁸ Se min analys av Noachs toledot i Jungerstam 2018, 85–90, 97–99 som tydligt visar att Noachs toledot ska betraktas som en självständig enhet. I Jungerstam 2018, 82–83 diskuterar jag även huruvida Noachs död verkligen måste anses som en sorglig händelse. Det anser inte jag, det är endast slutpunkten i Noachs jordiska liv efter att han har utfört det värv Gud hade ämnat åt honom.

⁹ Sarna 1989, 70.

¹⁰ Se mina analyser i: Jungerstam 2015, 14–17; Jungerstam 2017, 15–28; Jungerstam 2018, 17–20.

¹¹ 1 Mos 9:20–28.

upptäckte tekniken som innebär att samma ord, tema el. dyl. återfinns i slutet av ett avsnitt och i början av ett annat.¹²

2.1.4 Jafets söner: Gomer, Magog, Madai, Javan, Tubal, Meshech, Tiras

I det här kapitlet presenterar jag Jafets sju söner.

Gomer

Gomer nämns som en nation även i Hes 38:6 och kan enligt många forskare identifieras med det akkadiska Gi-mir-ra-a, som kallas *Kimmerier*¹³. Det är ett indoeuropeiskt ryttarfolk som ursprungligen bodde norr om Kaukasus och Svarta havet. Namnet kan associeras till Krim. Folket omnämns åtminstone från 800-talet i assyriska källor, som Gimarraya, när de rör sig mot östra Asien. Tack vare den grekiske historikern Herodotos vet man ganska mycket om Kimmerierna.¹⁴

I den senare delen av det andra årtusendet f.Kr. drevs de ut från området norr om Kaukasus och in i Anatolien, dagens Turkiet, av Skyterna.¹⁵ Kimmerierna attackerade Urartus kungadöme långt senare, 714 f.Kr, varefter de slog sig ner i närheten av Van-sjön i den sydöstra delen av dagens Turkiet.¹⁶ Sargon II drev dock bort dem därifrån och de vände tillbaka mot Anatolien där de erövrade Frygien 696–665 f.Kr.¹⁷ Kimmerierna kom att utgöra ett hot mot Assyrien under 600-talet f.Kr. och kung Assurbanipal slöt ett förbund med Lydiens kung mot medlet av 600-talet när Kimmerierna hotade Lydien.¹⁸ Kimmerierna lyckades dock erövra Lydiens huvudstad Sardis 652 f.Kr. och detta innebar höjdpunkten för folkets framgångar. De slog sig ner i Kappadokien.¹⁹ Armenierna kallar Kappadokien *Gamir* som kan associeras till Gomer. Efter detta börjar Kimmeriernas nedgång snabbt och 626 f.Kr. besegras de av Lydiska styrkor. Efter detta omnämns de inte längre i kända historiska källor och under 500-talet försvinner de från historien.²⁰

Enligt *Encyklopedia Britannica* känner man inte till Kimmeriernas ursprung. Man har inte arkeologiskt lyckats säkerställa deras hemland, inte heller slutgiltigt datera när de drevs söderut av Skyterna. Vad gäller deras ursprungliga boplatser associerar en del forskare dem till den s.k. katakombkulturen, som drevs ut från södra Ryssland under den andra halvan av det andra årtusendet f.Kr.²¹ Den kulturen blomstrade enligt Wikipedia 2800–2200 f.Kr.²²

---

¹² Dorsey 1999, 19.

¹³ *Cimmerians* på engelska. Se följande fotnot för exempel på forskare som gör den här identifieringen.

¹⁴ Wenham 1987, 216; Sarna 1989, 70; Hamilton 1990, 332; Cassuto 1992, 190; Westermann 1994, 504; Mathews 1996, 440; Boice 2008, 404; Laato 2017, 186.

¹⁵ 1200–1000 f.Kr. <https://sv.wikipedia.org/wiki/Urartu>.

¹⁶ Urartu finns omnämnt första gången i inskriptioner av den assyriske kung Shalmaneser I. Han regerade 1273–1244 f.Kr. och han underkuvade Urartus ”åtta länder”. Na’aman 2005³, 346.

¹⁷ Frygien var ett område i den centrala västliga delen av Anatolien, dvs. den asiatiska delen av dagens Turkiet. Frygerna invandrade dit åtminstone så tidigt som 1200-talet f.Kr. <https://sv.wikipedia.org/wiki/Frygien>.

¹⁸ Assurbanipal levde 668–627 f.Kr. och var Assyriens sista riktigt mäktige kung. Lydien existerade ca 1200–546 f.Kr. Dess storhetstid var ca 700–600 f.Kr. då Lydien kontrollerade en betydande del av den västra delen av Anatolien. Anatolien är den asiatiska delen av dagens Turkiet.

¹⁹ Kappadokien låg norr och nordost om den östligaste delen av Medelhavet. Se t.ex. denna karta på Wikipedia: https://en.wikipedia.org/wiki/Cappadocia#/media/File:Asia_Minor_in_the_Greco-Roman_period_-_general_map_-_regions_and_main_settlements.jpg

²⁰ McQueen 2006, 1102; Horn & Kyle McCarter 2011, 193; Laato 2017, 187. <https://www.britannica.com/topic/Cimmerian>.

²¹ <https://www.britannica.com/topic/Cimmerian>.

²² https://en.wikipedia.org/wiki/Catacomb_culture.

Enligt Boice finns flera andra folk vars namn kan sättas i anknytning till Gomer och hans ättlingar. Han nämner bland annat Germaner, Galler och Kelter. Gomerland blir Cumberland och walesarnas förfäder Kymrerna räknas också till den här gruppen.²³

Magog

Hamilton menar att för Magog, som kopplas samman med Gog i Hesekiel 38–39, är den naturligaste kopplingen till Gyges, Lydiens kung. Han kallas Gugu i assyriska texter. Laato noterar att Magog kan komma från kombinationen *mat Gugu* som betyder Gugs land. En mycket vanlig uppfattning är i vilket fall att Magog associeras till ett område inom det moderna Turkiet.²⁴

Wenham noterar att kopplingen till Gyges endast är spekulation. Gyges territorium inkluderade inte östra Anatolien.²⁵ Josefus identifierade Magog med Skyterna. Wenham konstaterar även att Germanica som fanns i södra Anatolien finns som förslag.²⁶

Cassuto noterar att i området som beboddes av israelerna var kännedomen om Kimmerier och Skyter från ett mycket tidigare datum än man tidigare ansett.²⁷

Madai

Madai är det ord som i GT används för att ange mederna.²⁸ Mederna bodde öster om Assyrien i området mellan övre Tigris och det Kaspiska havet. De omnämns ofta i GT och var motståndare till Assyrien under 800–700 talet f.Kr. De nämns i assyriska texter från 836 f.Kr. under Shalmaneser III:s regeringsperiod. Tillsammans med babylonierna erövrade de Nineve 612 f.Kr. Senare under 500-talet f.Kr. samarbetade mederna med perserna.²⁹

Men medernas historia börjar inte det första årtusendet f.Kr. Enligt *Encyklopedia Britannica* är mederna ett indoeuropeiskt folk som kom till det som idag är de nordöstra delarna av Iran under 1600-talet f.Kr.³⁰ Men även senare datum anges. Wenham nämner årtal som 1000 f.Kr. eller 1300 f.Kr.³¹

Cassuto noterar att mederna nämns i autentiska källor mycket tidigare än så. Under det akkadiska imperiet 2400–2200 f.Kr. omnämns mediska soldater under namnet *Umman Manda*. Deras vanliga namn i assyriska dokument är *Madaya* som korresponderar mycket nära till den hebreiska beteckningen. Den urgamla beteckningen *Umman Manda* dyker upp igen i inskriptioner från slutet av 600-talet f.Kr. som beskriver Nineves fall i babyloniernas och medernas händer.³²

---

²³ Keil & Delitzsch (2001, 103) noterar Kymrerna (Cymrierna). Boice 2008, 404.

²⁴ Hamilton 1990, 332; Laato 2017, 187.

²⁵ Anatolien är den asiatiska sidan av det moderna Turkiet.

²⁶ Wenham 1987, 217; Laato 2017, 187.

²⁷ Cassuto 1992, 190–191. Cassuto håller med om att de bör hänföras till Skytiska folk, någon närmare identifikation anser han synnerligen osäker.

²⁸ De omnämns bl.a. i 2 Kung 17:6; 18:11; Jes 13:17; 21:2.

²⁹ Sarna 1989, 70; Hamilton 1990, 332; Westermann 1994, 505; Mathews 1996, 440; Laato 2017, 187.

³⁰ *17th century*. <https://www.britannica.com/topic/Mede>.

³¹ Wenham 1987, 217.

³² Nineve föll 612.f.Kr. Cassuto 1992, 191.

Man kan i det här sammanhanget notera att dateringarna som nämns av olika forskare är drastiskt olika. Tidigaste datum som nämns är såväl 2400 f.Kr. som 836 f.Kr. I det här fallet verkar 2400 f.Kr. vara det korrekta. I den ganska omfattande litteratur jag läst är det endast Cassuto som noterar detta, vilket är anmärkningsvärt.

Javan

Javan hör ihop med den hellenistiska stammen Ionia som knyts an till Anatoliens västra kust.³³ Senare under den hellenistiska perioden betecknar Javan hela Grekland. Josefus anger Javan som alla grekers anfader. Benämningen Javan som beteckning för Grekland och grekerna förekommer rikligt i kilskriftkällor från den assyriske kung Sargons II:s tid under 700-talet f.Kr.³⁴ Laato noterar att *Javana* används som beteckning på Grekland även på sanskrit, det gamla indiska språket.³⁵

Tubal

Tubal kan knytas an till Tabali i östra Anatolien norr om Kilikien. Kilikien finns norr om det nordöstra hörnet av Medelhavet.³⁶ Tubal och följande son Meshech nämns alltid tillsammans då de nämns i Hesekiel, dock inte så i Ps 120:5.³⁷ De nämns även tillsammans i kilskriftskällor, med namnen Tabal och Mushki. Mushki placeras i centrala Anatolien i närheten av Eufrats övre lopp. Dessa folk nämns även i Herodotus verk där han benämner dem Tibarenoi och Moskhoi.³⁸ Assyriska inskriptioner beskriver dem som militärt starka folk som var motståndare till dem. Westermann nämner att de tvingades att flytta till bergsområdet sydost om Svarta havet p.g.a. Kimmerierna. Herodotos nämner att under Persertiden utgjorde Tubal och Mesek den nittonde satrapen i det persiska riket.³⁹

Meshech

Meshech tillskrivs enligt Hamilton ett liknande geografiskt område som Tubal. Meshech associeras till en konfederation ca 1200–900 f.Kr. som assyriska källor benämner Mushki. De nämns först ca 1100 f.Kr. när de kämpar med Tiglat-Pileser I vid övre Tigris. De bebodde de nordliga delarna av Eufrat. Deras huvudstad var Mazaca, det moderna Kayseri. I övrigt se vad jag skrev ovan om Tubal.⁴⁰

Under 700-talet f.Kr. stred Mushki och Tabal tillsammans mot Assyrien. År 709 f.Kr. blev dock den berömde kung Midas allierad till Assyrien i avsikt att slå tillbaka invasionen från

---

³³ Anatolien är den asiatiska delen av det moderna Turkiet. Området benämns även Mindre Asien.

³⁴ Sargon II regerade 722–705 f.Kr. Han var son till Tiglath-pileser III. https://en.wikipedia.org/wiki/Sargon_II.

³⁵ Wenham 1987, 217; Sarna 1989, 70; Hamilton 1990, 332; Cassuto 1992, 191; Westermann 1994, 505; Mathews 1996, 441; Laato 2017, 187. <https://en.wikipedia.org/wiki/Javan>.

³⁶ Wenham 1987, 217; Hamilton 1990, 332; Westermann 1994, 505. På engelska *Cilicia*. Anatolien är den del av dagens Turkiet som finns i Asien.

³⁷ Hes 27:13; 32:26; 38:2–3.; 39:1. Ve mig, som måste bo i Meshek och leva bland Kedars tält. (Ps 120:5 S00).

³⁸ 3.94; 7.78.

³⁹ Cassuto 1992, 191; Westermann 1994, 505; Mathews 1996, 441; Laato 2017, 188. Kimmerierna eller *the Cimmerians* kopplas ihop med Gomer. Se ovan.

⁴⁰ Hamilton 1990, 332; Cassuto 1992, 191; Westermann 1994, 505; Mathews 1996, 441.

<https://www.britannica.com/place/Phrygia#ref11158>.

Kimmerierna som jag nämnde i samband med Tubal. Under det persiska riket inkorporerades resterna av Mushki och Tabal i den nittonde satrapen i nordöstra Anatolien.⁴¹

En del av de här folken tog sig enligt Boice norrut mot dagens Ryssland. Han ser namnen på floderna och städerna Moskva och Tobolsk som spår av de här folkens härstamning till Tubal och Meshech.⁴²

Tiras

Tiras nämns inte någon annanstans i GT förutom i 1 Krön 1:5 som presenterar samma lista av folk. Man har inte identifierat någon klar motsvarighet i kilskriftstexter. I egyptiska inskriptioner från Faraos Merenptah, som regerade 1213–1203 f.Kr, nämns dock Tw-rw-s. Bokstaven "w" uttalas som ett "o" alltså kallas folket Turus eller Turusha. De attackerade Egypten mot slutet av 1200-talet f.Kr. En av Ramses III:s fångar hörde till det här folket, som räknades som ett av havsfolken. Tiras kan enligt flera forskare knytas till detta folk.⁴³

Tiras associeras även till etruskerna, som benämns *tyrrhenier eller tyrsener* av Herodotos.⁴⁴ Dessa var väl etablerade i Italien under 700-talet. De sägs härstamma från Lydien i Mindre Asien, men Wenham noterar att detta är osäkert. Det var etruskerna som romarna lärde sig mycket av och senare besegrade. Wenham noterar att översikten av nationerna placerar Tiras i Mindre Asien. Det kan i så fall vara den situation som rådde innan de kördes i väg därifrån, kanske av Kimmerierna, och bosatte sig i dagens norra Italien.⁴⁵

2.1.5 Gomers söner: Ashkenaz, Rifat, Togarma

I det här kapitlet presenterar jag Gomers tre söner.

Ashkenaz

Detta är ett folk och ett område som relateras till det övre Eufrat i Armenien. Samma namn används när Jeremia kallar på Ararats och Minnis kungariket att resa sig upp mot Babylon i Jer 51:27. Detta är det enda tillfälle som detta namn nämns i GT utöver översikten av nationerna.⁴⁶

Namnet finns bevarat i *Lake Ascanius* och som folket *Askaeni* som nämns av Homer. En del av det här folket migrerade senare till Tyskland vilket är orsaken till att judar fr.o.m. medeltiden kallar tyska judar ashkenazi.⁴⁷

---

⁴¹ Wenham 1987, 217.

⁴² Boice 2008, 405.

⁴³ Wenham 1987, 217; Sarna 1989, 70; Hamilton 1990, 332; Cassuto 1992, 192; Westermann 1994, 505; Laato 2017, 188.

⁴⁴ 1.57, 94, 163, 166; 6.22.

⁴⁵ Wenham 1987, 217; Sarna 1989, 70; Cassuto 1992, 191–192; Boice 2008, 406; Laato 2017, 188.

⁴⁶ Höj ett fälttecken på jorden, stöt i horn bland folken, invig dem till strid mot Babylon, båda upp riken mot henne — Ararat, Minni och Ashkenas — utse en fältherre mot henne, låt hästarna rycka fram likt svärmar av borstiga gräshoppor. Jer 51:27 S00. Wenham 1987, 217; Cassuto 1992, 192; Westermann 1994, 506; Mathews 1996, 441; Boice 2008, 404; Laato 2017, 188.

⁴⁷ Sarna 1989, 70; Boice 2008, 404.

Forskare associerar Ashkenaz med Ashkuza som allierad till Minni⁴⁸ kämpade mot assyrierna under Esarhaddons tid, 680–669 f.Kr. Ashkuza nämns i assyriska texter. Flera forskare kopplar ihop Ashkenaz med Skyterna. En detalj som stöder den tanken är att Manna och Ashkuza nämns tillsammans i samband med Esarhaddon precis som Minni och Ashkenaz nämns tillsammans i Jer 51:27.⁴⁹

Precis som Gomer och Achkenaz hör ihop i 1 Mos 10 hör Gimirrai och Ashkuza ihop i assyriska inskriptioner.⁵⁰

Ashkenazi var ett indoeuropeiskt folk som först bebodde södra Ryssland, norr om Svarta havet. De körde senare i väg Kimmerierna och bosatte sig kring Urmiasjön som idag finns i nordvästra Iran. Forskare som Wenham och Laato lyfter fram möjligheten att det är därför som de kallas Gomers söner p.g.a. de körde i väg Gomer och övertog hans område.⁵¹

Först låg de i krig med Assyrien, men senare rådde mer vänliga relationer. De deltog i erövringen av Nineve 612 f.Kr. Skyterna kom att dominera den norra delen av Mellanöstern som tidigare hade behärskats av Kimmerierna. Huruvida Skyterna verkligen kan kopplas ihop med Askenaz är dock inte säkerställt. Wenham noterar att bokstaven ”n” i Askenaz är svårt att förklara om det är Askuzza som avses.⁵²

Wenham noterar att Skyterna slutligen kan ha slagit sig ner i Medien under 600-talet.⁵³

Rifat

Rifat är ett mysterium. Namnet förekommer inte på nytt i GT förutom i 1 Krön 1:6 då det i den masoretiska texten stavas Difat.⁵⁴ Rifat förekommer inte heller i något kilskriftfynd man känner till. På basis av i vilket område hans bröder slagit sig ner är Anatolien ett område som kunde knytas till honom. Josefus menar att Rifat kan knytas till Paflagonien, ett område söder om Svarta havet i Anatolien. Laato konstaterar att noteringen är intressant, men man vet inte på vilken grund Josefus gör kopplingen.⁵⁵

Togarma

I Hesekiel exporterar Togarma hästar till Tyrus tillsammans med Javan, Tubal och Meshech.⁵⁶ Togarma finns också i Gogs armé.⁵⁷ Togarma associeras av forskare som Hamilton och Laato till *Tagarama* i hittitiska texter och till *Til-garimmu* i assyriska texter. Deras område låg vid Eufrats övre lopp i Mindre Asien, inte i Armenien som man tidigare trott. Boice menar att

---

⁴⁸ Minni används i Jeremia 51:27: Res ett baner på jorden, blås i horn bland hednafolken, förbered hednafolk till strid mot det, båda upp riken mot det, Ararat, Minni och Ashkenas. Folket är också känt som *Mannaeans* på engelska. De var bosatta i Nordöstra Iran vid Urmiasjön kring 1000–700 f.Kr. Efter det försvann de som folk någon gång mellan 700 och 600 f.Kr. <https://en.wikipedia.org/wiki/Mannaeans>.

⁴⁹ Wenham 1987, 217; Sarna 1989, 70; Hamilton 1990, 332; Cassuto 1992, 192; Westermann 1994, 506; Laato 2017, 188.

⁵⁰ Wenham 1987, 217; Cassuto 1992, 192; Westermann 1994, 506.

⁵¹ Wenham 1987, 217–218; Westermann 1994, 506; Mathews 1996, 441; Laato 2017, 188.

⁵² Wenham 1987, 217–218; Westermann 1994, 506.

⁵³ Wenham 1987, 217–218. Medien låg i det sin idag är nordvästra Iran. Folken som bodde i det här området var av indoeuropeisk härkomst. <https://sv.wikipedia.org/wiki/Medien>.

⁵⁴ Bokstäverna r och d är snarlika i hebreiskan. Skillnaden i stavning kan bero på ett misstag av en skrivare, eller alternativt trodde man att det var ett ”d” som avsågs eftersom man inte hade någon aning om vilket folket kunde ha varit om det stavas med r. I så fall var det ett medvetet val att byta bokstav.

⁵⁵ Wenham 1987, 21; Cassuto 1992, 192; Westermann 1994, 506; Mathews 1996, 441; Laato 2017, 188.

⁵⁶ Hes 27:13–14; 38:3–6. Arbetshästar, stridshästar och mulåsnor fick du som betalning från Togarmas land. Hes 27:14 SFB.

⁵⁷ Gomer och alla dess härskaror, Togarmas folk från den yttersta norden och alla dess härar, ja, många folk har du med dig. Hes 38:6 SFB.

man kan härleda benämningen Turkiet från Togarma. Sarna noterar att kilskriftskällor från 1800-talet f.Kr. ofta omnämner såväl staden som distriktet *Tagarama*⁵⁸. Bland annat från källor från den hittitiska kung Mursilis II från 1300-talet f.Kr. verkar det som om distriktet är norr om vägen mellan Haran och Karkemish i gränstrakten av den sydöstra delen av dagens Turkiet. Detta utgjorde en viktig handelsrutt som gick från Assyrien till Kappadokien i Mindre Asien.⁵⁹

2.1.6 Javans söner: Elisha, Tarshish, kittéerna, dodanéerna

I det här kapitlet presenterar jag Javans fyra söner.

Elisha

Elisha nämns i Hesekiel 27:7:

Av mönstrat egyptiskt linne var ditt segel sytt. Det blev ditt kännetecken. Av tyg från Elishas kuster, violett och purpurrött, var ditt soltak gjort. (S00)

Det som ovan översatts ”kuster” är egentligen ”öar” i den hebreiska texten. Laato noterar därför att Elisha kan kopplas till flera öar, åtminstone på Hesekiels tid.⁶⁰

Numera menar många forskare att detta ska associeras till Alashiya, kilskriftsnamnet på Cypern i egyptiska, akkadiska och hittitiska inskriptioner från 1000-talet f.Kr.⁶¹

En grekisk, alltså mykensk, koloni etablerades på Cypern redan i trakten av 1500 f.Kr. och detta kunde förklara varför Cypern, eller en del av Cypern, kopplas ihop med Javan.⁶²

Cypern var en viktig producent av koppar och namnet Cypern tror man kommer från koppar. Koppar från Alashiya nämns i en text redan från 1750 f.Kr tillsammans med koppar från Dilmun.⁶³ Senare under 1300-talet f.Kr. skriver Alashiyas kung till Farao i Amarnabreven EA 34–40 och även där nämns koppar i flera av breven. Alashiya nämns även i andra texter från Mari, Nuzi och Ugarit. En ugaritisk text nämner Alashiya tillsammans med Yam(w)an, alltså Javan, vilket korresponderar väl med att Elisha anges som en son till Javan här i översikten av nationerna och att bägge områden ligger i närheten av varandra.⁶⁴

Det finns också forskare som motsätter sig den här tolkningen. Westermann nämner J. Simons som menar att detta inte kan vara Cypern eftersom det nämns senare när kittéerna nämns, vilket utan tvekan är Cypern. Simons föreslår Kreta som annars saknas i översikten av nationerna. Simons beskriver alla andra förslag enbart som gissningar.⁶⁵

---

⁵⁸ Alternativt *Tegarema*.

⁵⁹ Sarna 1989, 71; Hamilton 1990, 333; Cassuto 1992, 192; Westermann 1994, 506; Mathews 1996, 44; Boice 2008, 404; Laato 2017, 188. Mathews nämner staden Gurun i mindre Asien på basis av hittitiska och assyriska texter.:

⁶⁰ Laato 2017, 188. Hesekiel var aktiv på 500-talet f.Kr.

⁶¹ Wenham 1987, 21; Sarna 1989, 71; Hamilton 1990, 333; Cassuto 1992, 192–193; Moran 1992, 105–113; Westermann 1994, 507;

Mathews 1996, 441; Na'aman 2005, 18; Na'aman 2005¹, 112; Na'aman 2005², 158–159; Potts 1995, 1454; Laato 2017, 188. 1000-talet f.Kr innebär 2000–1000 f.Kr.

⁶² Wenham 1987, 218; Cassuto 1992, 193.

⁶³ Potts 1995, 1454.

⁶⁴ Hamilton 1990, 333; Moran 1992, 105–113; Westermann 1994, 507; Muhly 1995, 1502; Van de Mieroop 2007, 161, 192; Laato 2017, 188.

⁶⁵ Westermann 1994, 507.

Wenham noterar även detta och nämner att det finns forskare som anser att Elisha var en stad i södra Kreta vars ruiner återfunnits. Genom att ange att Elisha avser Kreta undviker man problemet med att Kittim och Kittéerna senare nämns vilket alla är ense om att syftar på Cypern.⁶⁶

Tarshish

Tarshish har orsakat problem eftersom det är ett namn som förekommer ofta i GT. I GT är Tarshish associerat med en avlägsen hamn varifrån silver, järn, tenn, bly, elfenben, apor och påfåglar importerades.⁶⁷ I den här översikten kunde Tarshish enligt Hamilton vara en hamn i Medelhavet eftersom Tarshish är en av Javans söner. I Jona bok befann sig Tarshish i väst.⁶⁸ När det under Salomos tid talas om Tarshish-skepp avses större skepp som kunde segla på havet. Hemmahamnen för dessa var Röda havet, Ezion-Geber, och den naturliga rutten vore ut genom Röda havet och ut på Indiska oceanen.⁶⁹ Tarshish är således en plats som kan nås via Medelhavet eller via Indiska oceanen, i bägge fall nås platsen med skepp. Det kan givetvis finnas flera platser med samma namn. I det här fallet är det mycket troligt att den fjärran hamn som Salomos skepp seglar till inte är samma hamn som Jona tänker fly till och som nämns i den här översikten.⁷⁰

Flera forskare identifierar Tarshish med Tartessus i Spanien nära mynningen av floden Guadalquivir. Det är en by som idkat gruvdrift. Hamilton påpekar att C.H. Gordon menar att Tarshish kan ligga vid Atlantkusten, kanske t.o.m. finnas i Mexiko.⁷¹

Bland annat Laato noterar ett intressant alternativ när han knyter an Tarsis till det akkadiska verbet *rashashu* som betyder ”smälta” eller ”hetta upp” vilket kan associeras till att smälta järn. På basis av detta kan man förstå att det som beskrivs i 1 Kung 22:49 då Josafats Tarshish-flotta går under beskriver havsgående skepp som var kapabla att transportera tunga metaller som järn. Tarshish kan således eventuellt även avse öppet hav och beteckna skepp som är ämnade att segla på det öppna havet.⁷²

Det råder således ingen enighet om vilket Tarshish som avses. Den enda kilskriftsinskriftion man känner till som nämner Tarshish är från kung Esarhaddon:

All kings who live in the midst of the sea, from Cyprus and Javan as far as Tarshish, submit to my feet.

---

⁶⁶ Wenham 1987, 218.

⁶⁷ Kungen hade Tarshish-skepp som seglade tillsammans med Hiram's skepp, och en gång vart tredje år kom de hem, lastade med guld, silver och elfenben samt apor och påfåglar. 1 Kung 10:22 S00. hamrat silver, skeppat från Tarshish. Jer 10:9 S00.

Tarshish drev handel med dig, lockat av ditt rika utbud. De bytte till sig dina varor mot silver, järn, tenn och bly. Hes 27:12 S00.

⁶⁸ Och Jona gav sig i väg, men för att fly till Tarshish, bort från Herren. Han vandrade ner till Jafo och fann där ett skepp som skulle till Tarshish. Han betalade för resan och gick ombord för att följa med till Tarshish, bort från Herren. Jona 1:3 S00.

⁶⁹ Kungen hade skepp som seglade på Tarshish med Hiram's män ombord, och en gång vart tredje år kom de hem, lastade med guld, silver och elfenben samt apor och påfåglar. 2 Krön 9:21 S00.

Joshafat byggde Tarshish-skepp som skulle segla till Ofir efter guld, men någon färd blev aldrig av, ty skeppen förliste vid Esjon-Gever. 1 Kung 22:49 S00.

⁷⁰ Wenham 1987, 218; Sarna 1989, 71; Hamilton 1990, 333; Westermann 1994, 507; Mathews 1996, 441–442; Laato 2017, 188.

⁷¹ Gordon 1971, 137; Sarna 1989, 71; Hamilton 1990, 333; Cassuto 1992, 193; Westermann 1994, 507.

⁷² Laato 2017, 188.

Det här är antagligen ett uttryck som ska beskriva hela medelhavsområdet. Westermann noterar att en plats i Spanien troligtvis inte avses här. Westermann frågar sig också om författaren, som annars uppvisar så stor geografisk kunskap, verkligen skulle ange en känd fenicisk koloni som en son till Javan. Bland andra förslag finns en plats i Sardinien.⁷³

Vad gäller tidsperspektivet noterar Cassuto att i takt med att man fått mer kunskap vet man idag att etableringen av feniciska kolonier på Medelhavsöarna inleddes mycket tidigare än man tidigare trott.⁷⁴

Jag noterar att det som översikten av nationerna beskriver är en son, eller en ättling till Jafet. Det forskarna spekulerar om är ortnamn som bär samma namn, eller alternativt betydelsen av akkadiska ord som liknar Tarshish.

Kittéerna

Kittéerna, eller Kittim på hebreiska, är ett folk som alltså beskrivs som ättlingar till Javan. De sätts i samband med Kition som är en fenicisk stad på den sydöstra kusten av Cypern. Fenicierna kallade staden Kitt eller Kitti. Kition var en framstående bas redan på 900-talet f.Kr och är idag det moderna Larnaka.⁷⁵ I GT kan Kittim relatera till ett land, men även till öar.⁷⁶ Jeremia använder Kittim som en västlig punkt och Balaams profetior, som rapporteras från Mose tid, visar att Kittim är ett land som associeras med skepp.⁷⁷

Innan Fenicierna koloniserade Cypern under 800-talet f.Kr. beboddes den av minoer och efter dem av mycenéer som tog över ön under den andra halvan av 1000-talet f.Kr.⁷⁸ Under 1100-talet var största delen av ön bebodd av greker. Sarna noterar att eftersom kittéerna beskrivs som ättlingar till Jafet är det en situation under det andra årtusendet f.Kr. som beskrivs här, inte en situation som råder under 800-talet framåt då fenicierna tog över.⁷⁹

I GT beskrivs inte Kittim som en stad utan det är alltid ett folk eller ett område som avses. Flera forskare menar att staden småningom gav namn åt hela området.⁸⁰

Bland forskare som menar att Elisha även avser Cypern hävdar de att Elisha avser hela ön, medan Kittim är staden. Wenham konstaterar att hela problematiken försvinner om Elisha avser Kreta.⁸¹

---

⁷³ Sarna 1989, 71; Westermann 1994, 507–508; Laato 2017, 188.

⁷⁴ Cassuto 1992, 193.

⁷⁵ *9th century*. Sarna 1989, 71; Cassuto 1992, 193.

⁷⁶ Budskap om Tyros. Klaga, Tarshish-skepp, er trygga hamn ligger öde! När de kom åter från kitteernas land fick de veta vad som hänt. (Jes 23:1 S00)

Av ekar från Bashan gjordes dina åror. Din bordläggning timrade de av cedrar från kitteernas kuster. (Hes 27:6 S00)

⁷⁷ Wenham 1987, 218; Hamilton 1990, 333–334; Mathews 1996, 442; Laato 2017, 190. Far bort till kitteernas kuster och se, sänd någon till Kedar att undersöka om något sådant har skett. Jer 2:10 S00.

Skepp skall komma från kitteernas kust, de skall kuva Assur och kuva Eber. 4 Mos 24:24 SFB.

⁷⁸ Alltså ca 1500 f.Kr.

⁷⁹ Sarna 1989, 71.

⁸⁰ Wenham 1987, 21; Westermann 1994, 508; Laato 2017, 190. Kittim nämns i 4 Mos 24:24; Jes 23:1, 12; Jer 2:10; Hes 27:6; Dan 11:30.

⁸¹ Wenham 1987, 218; Laato 2017, 190.

Dodanéerna

Liksom kittéerna är dodanéerna ett folk. I den masoretiska texten står det dodanim. Dodanim har av Krönikebokens författare liksom författarna till den samaritanska Pentateuken och Septuaginta ändrats till rodanim.⁸² De flesta hebreiska handskrifter stöder dock dodanim. Bokstäverna r och d liknar varandra mycket i hebreiskan och man har tänkt att författaren avsett rodanim och då har man associerat dem till Rhodos.⁸³ Det som den här manövern åtminstone avslöjar, intressant nog, är att man några hundra år före vår tideräknings början inte kände till ett folk som kallades dodanéer.⁸⁴

Tendensen att harmonisera och att avlägsna ord eller passager som var svåra att förstå när den samaritanska Pentateuken och Septuaginta skrevs de sista århundradena innan Jesu födelse är tydlig.⁸⁵ Wenham nämner principen *lectio difficilior potior* som man vanligen följer i all textkritik. Uttrycket är latin och betyder "den svårare läsningen är den starkare". Med det avser man att den mer svårförståeliga eller ovanliga varianten är den ursprungliga. Skrivare har senare gjort förändringar för att harmonisera eller avlägsna svårförståeliga passager eller ord.⁸⁶

Tack vare Amarna breven från 1300-talet f.Kr. finns nu ett förslag till identifiering. I EA 151:49–51 nämns nämligen landet Danuna som ligger norr om Tyrus.⁸⁷ Ramses III nämner också ett folk Dnn bland de invaderande havsfolken. Homer nämner ett av de folk som belägrade Troja Danaéer⁸⁸. Sargon II från 700-talet f.Kr. nämner Yadanana som är grekisktalande invånare på Cypern.⁸⁹

Vad gäller alla dessa förslag är stavningen ändå ett problem, den hebreiska stavningen, som ju endast använder konsonanter, är ddn, inte dnn. Ett annat förslag som stavningen passar väl är Dodanéerna, invånarna av Dodona. Dodona har varit bebott sedan tidig bronsålder och finns i Epirus som är ett område som delas mellan Grekland och Albanien.⁹⁰ Det var där det äldsta grekiska oraklet fanns och platsen nämns bland annat av Herodotos.⁹¹

2.1.7 Kolofonen

Enheten avslutas med en kolofon som klargör att de namn som presenterats endast är ett urval.

מֵאֵלֶּה נִפְרְדוּ אֵי גוֹיִם בְּאַרְצֵתָם אִישׁ לְלִשְׁנוֹ לְמִשְׁפָּחָתָם בְּגוּיָהֶם:

Från dessa har utbretts⁹² kustregionernas folk i sina områden⁹³. Var och en enligt sitt språk, enligt sina familjer, bland sina folk

⁸² Så gör även Westermann 1994, 508.

⁸³ Cassuto 1992, 193; Mathews 1996, 442.

⁸⁴ Wenham 1987, 219; Laato 2017, 190.

⁸⁵ Så har man gjort t.ex. i skapelseberättelsen samt i släktlistorna i urhistorien. Goliat har även krympt i Septuaginta. Jungerstam 2013; 2017.

⁸⁶ Wenham 1987, 219. https://sv.wikipedia.org/wiki/Lectio_difficilior_potior.

⁸⁷ Noteras av Na'aman 2005¹, 116. Moran 1992, 238.

⁸⁸ Danaeans.

⁸⁹ Wenham 1987, 219; Laato 2017, 190.

⁹⁰ Tidig bronsålder innebär 3300–2100 f.Kr. https://en.wikipedia.org/wiki/Ancient_Near_East#Periodization.

⁹¹ Wenham 1987, 219; Laato 2017, 190.

⁹² Nifal perfekt. Samma verb parad används också i Moses sång i 5 Mos 32:8: När den Högste gav arvslotter åt folken, när han **spred ut** människors barn, då utstakade han gränserna för folken efter antalet av Israels barn. (SFB)

⁹³ Eretz kan också översättas "länder".

Kolofonen återkommer två gånger till med variation efter att ättlingarna till Noachs två andra söner presenterats. Det avslutande ”från dessa har utbredds” avser alla Jafets söner, inte endast Javans.⁹⁴ Jag återkommer till en analys av alla kolofoner i kapitel 2.9.

2.1.8 Avslutande kommentar över Jafets ättlingar

Man kan konstatera att listan innehåller såväl enskilda individer som folkgrupper. Många av dem har maritim anknytning och de befinner sig mestadels i anslutning till Medelhavets norra och västliga delar.⁹⁵ Men man bör notera att även mederna härstammar från Jafet enligt den här listan, mederna fanns i delar av dagens Iran åtminstone sedan 1600-talet f.Kr.

Av de 14 namn som förekommer så kan de flesta identifieras, vilket Westermann påpekar är anmärkningsvärt.⁹⁶

Boice gör en intressant iakttagelse vad gäller att Jafet är anfader till de indoeuropeiska folken. Beteckningen indoeuropeisk för samman Indien och de länder som finns österom mellanöstern och Europa, vilket är något överraskande. I vanliga fall tänker man sig inte att Indien och andra östliga folk har särdeles mycket gemensamt med de europeiska folken. Men det indiska språket och de europeiska språken har ett gemensamt ursprung. Det här är något man blev medveten om i Europa först under 1800-talet. På grund av det gemensamma ursprunget kan seriösa lingvister resa till Indien för att studera sanskrit. Detta eftersom man anser att sanskrit är det språk som ligger närmast det som ursprungligen utgjorde ett gemensamt språk för det som senare har utvecklats till den indoeuropeiska språkfamiljen.⁹⁷

Boice noterar ytterligare att enligt *Webster's New Collegiate Dictionary* är den indoeuropeiska språkfamiljen den mest betydelsefulla språkfamiljen. Den omfattar huvuddelen av de europeiska språken tillsammans med de indisk-iranska och andra asiatiska språkgrupper. Gruppen kan delas in i östliga språk, till exempel indiska och persiska och västliga språk, till exempel engelska, tyska och grekiska. Den här förbindelsen mellan öst och väst var ganska obekant fram till 1800-talet och de lingvistiska upptäckter som gjordes då. Intressant nog är det just en sådan spridning av Jafets ättlingar som beskrivs i översikten av nationerna. Detta är ett tecken på att listan inte är en fantasiprodukt utan kan bygga på mycket gamla källor.⁹⁸

---

⁹⁴ Cassuto 1992, 195.

⁹⁵ Wenham 1987, 219; Westermann 1994, 509.

⁹⁶ Westermann 1994, 509.

⁹⁷ Boice 2008, 403.

⁹⁸ Boice 2008, 403.